

ΑΦΙΕΡΩΜΑ
ΣΤΟ “ΟΠΛΟ ΤΗΣ ΘΥΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΙΜΑΤΟΣ”
{Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΕΖΙΚΟΥ}
υποστρατήγου ε.α. Νικολάου Ζαρκάδα

Εισαγωγή

23 Απριλίου εορτάζουμε και πανηγυρίζουμε τον Μεγαλομάρτυρα και Τροπαιοφόρο Άγιο Γεώργιο, τον Προστάτη του Στρατού Ξηράς και ιδιαίτερα του Πεζικού“ του όπλου της θυσίας, της δόξας και του αίματος”.

Ως ένα μικρό αφιέρωμα στο όπλο του Πεζικού, θα προσπαθήσω λίαν περιληπτικά να ανατρέξω στη γέννηση, την ανάπτυξη και την εξελεγκτική πορεία του από τους προχριστιανικούς χρόνους μέχρι σήμερα.

Οργάνωση – Αποστολή

Τις Ένοπλες Δυνάμεις της Πατρίδας μας αποτελούν οι τρεις κλάδοι της, ήτοι ο Στρατός Ξηράς, το Πολεμικό Ναυτικό και η Πολεμική Αεροπορία.

Ο Στρατός Ξηράς του οποίου αποστολή είναι “δια της ισχύος των όπλων, να εξασφαλίζει την άμυνα της χώρας και να υπερασπίζει την εθνική ανεξαρτησία, την εδαφική ακεραιότητα της Πατρίδας μας, την προστασία των Ελλήνων πολιτών έναντι εξωτερικών εχθρών και απειλών.....” είναι οργανωμένος σε όπλα, σώματα και υπηρεσίες.

Τα όπλα του Στρατού Ξηράς είναι έξι, ήτοι Πεζικόν, Ιππικόν – Τεθωρακισμένα, Πυροβολικόν, Μηχανικόν, Διαβιβάσεις – Ηλεκτρονικού Πολέμου και Αεροπορία Στρατού.

Από τα όπλα το αρχαιότερο, το πολυπληθέστερο και το αποτελεσματικότερο είναι το Πεζικόν, το οποίο αποκαλείται κι ο “Βασιλιάς των Όπλων και της Μάχης”. Προς τιμήν του δε το έτος 2012, με τη συμπλήρωση εκατό χρόνων από τους νικηφόρους Βαλκανικούς Πολέμους, καθιερώθηκε ως “έτος του Πεζικού”.

Γέννηση και Εξέλιξη του Πεζικού

Προχριστιανικοί Χρόνοι

Από την στιγμή της εμφάνισης του ανθρώπου στη γη γεννήθηκε το Πεζικόν. Με την δημιουργία των πρώτων οργανωμένων κοινωνιών παρουσιάστηκαν και συγκροτήθηκαν στρατιωτικές δυνάμεις οι οποίες ήταν απαραίτητες για την προστασία της πολιτείας από τις επιδρομές των γειτονικών φυλών – πολιτειών.

Οι πρώτοι έλληνες πολεμιστές ήταν πεζοί στρατιώτες και έφεραν ως οπλισμόν σφενδόνες, τόξα, ακόντια και δόρατα. Το σπαθί αντικατέστησε το εγχειρίδιο και εντάχθηκε στον οπλισμό τους αργότερα. Ήταν δε ο κλασσικός τύπος του ίσιου σπαθιού. Πολύ αργότερα δε συμπλήρωνε τον οπλισμό των ελλήνων στρατιωτών και η ασπίδα.

Κατά τον Τρωικό Πόλεμο. Αλλά και προ αυτού, οι αρχαίοι έλληνες έχουν Πεζικό, το οποίο αποτελείται από τους δορατοφόρους και τοξότες, οι οποίοι συγκρο-

τούσαν το βαρύ πεζικό και τους σφενδονιστές και πελεκοφόρους, οι οποίοι απάρτιζαν το ελαφρύ πεζικό. Οι δυο αυτοί τύποι του Πεζικού συνδύαζαν τις πολεμικές ενέργειες προκειμένου να επιφέρουν το επιθυμητό αποτέλεσμα. Είναι χαρακτηριστικό ότι το βαρύ πεζικό δεν ενεργούσε σε διάταξη ακροβολισμού και χρησιμοποιούσε την τακτική του “ωθισμού”, ήτοι την ισχυρή πίεση του αντιπάλου εναντίον της πιο χαλαρής και αδύνατης παράταξής του. Μικρότερη τακτική υπομονάδα ήταν η “δεκαρχία”, η οποία αποτελούσε έναν στίχο της φάλαγγας.

Αν ο ωθισμός δεν ήταν δυνατόν να εφαρμοστεί επιλέγονταν η τακτική του “συνασπισμού”, ήτοι οι ασπίδες των πολεμιστών συνάπτονταν και σχημάτιζαν ένα πραγματικό κινούμενο τείχος, ενώ οι τοξότες εκτελούσαν υπερκείμενη βολή πάνω από τα κεφάλια τους. Ήταν μια τακτική ανάγκης των τμημάτων οπλισμένων με αγχέμαχα εκήβολα όπλα. Ο βασικός τους οπλισμός ήταν η ασπίδα, με διάφορες παραλλαγές, και τα βαριά, ισχυρά και μαύρα δόρατα, τα οποία έφεραν ορειχάλκινη αιχμή.

Με την πάροδο του χρόνου το πεζικό έγινε ελαφρότερο και πιο ευέλικτο. Τα βαριά ακόντια και τα μακριά ξίφη αντικαταστάθηκαν από ελαφρότερα δόρατα και κοντύτερα σπαθιά. Έτσι το πεζικό έγινε πιο ευέλικτο και κατέστη ικανό να μάχεται σε έδαφος οποιασδήποτε μορφολογίας και να χρησιμοποιεί πυκνό σχηματισμό ή διάταξη ακροβολισμού. Τον νέο τύπο του πεζού πολεμιστή περιγράφει στην Ιλιάδα ο Όμηρος ως ικανό “να πλήττει με το δόρυ του, να ξιφομαχεί και να ακοντίζει”.

Οι περίφημοι Μυρμιδόνες του Αχιλλέα ήταν ελαφρά οπλισμένοι με μικρή ασπίδα, κοντό δόρυ ή ακόντιο και σπαθί. Κράνη και ασπίδες έφεραν μόνο οι πρόμαχοι. Πολεμούσαν σχετικά σε πυκνή μάζα και η επιτυχία τους ήταν αποτέλεσμα της τακτικής, την οποία χρησιμοποιούσαν. Πλησίαζαν τον αντίπαλο με ταχύ βήμα και ενεργούσαν εναντίον του ορμητικά.

Μετά τον Τρωικό Πόλεμο οι Αθηναίοι, οι Σπαρτιάτες, αλλά και οι Θηβαίοι, συνέχισαν να συγκρατούν τόσο το βαρύ πεζικό οπλισμένο με αγχέμαχα όπλα και ασπίδες, όσον και το ελαφρύ πεζικό, τους “ψιλούς”, που έφερε τόξα, σφενδόνες και ακόντια.

Η τακτική χρησιμοποίησης του πεζικού μεταβάλλεται και καταλήγει από τη “λοξή φάλαγγα” του Επαμεινώνδα στην “Σάρισσα” του Φιλίππου και γίνεται πιο συμπαγές και ισχυρότερο. Η διάκρισή του όμως σε βαρύ και ελαφρύ με μικρές παραλλαγές, διαφορές και μεταβολές, διατηρήθηκε μέχρι τον 14ο μ.Χ. αιώνα, κατά το οποίο εξευρέθηκε η πυρίτιδα. Βέβαια η σπουδαιότητα του Πεζικού δια μέσου των αιώνων, και μέχρι σήμερα, παρέμεινε εξαιρετική, αδιαμφισβήτητη και αναλλοίωτη.

Βυζαντινοί και Νεότεροι Χρόνοι

Βασικά οι Ρωμαίοι, αλλά και οι Βυζαντινοί ακολούθησαν και διατήρησαν τα πρότυπα των αρχαίων ελλήνων. Από τον 15ο αιώνα το Πεζικό περιέρχεται σε πτώση και την θέση του καταλαμβάνει το Ιππικόν. Κατά τον 16ο αιώνα και μετά την χρήση της πυρίτιδας για πολεμικούς σκοπούς και τον εφοδιασμό του Πεζικού με πυροβόλα όπλα, οι δορατοφόροι άρχισαν να ελαττώνονται, τέθηκε σε εφαρμογή η τακτική της προώθησής του με την υποστήριξη πυρών. Η ανάπτυξη του είναι αλ-

ματώδης. Κατά το 1703 εισάγεται από τη Γαλλία ως εξάρτημα του οπλισμού του η σημερινή ξιφολόγχη.

Κατά την περίοδο της Γαλλικής Επανάστασης αρχίζει να εισάγεται η τακτική του ακροβολιστικού σχηματισμού, καταργείται το βαρύ και ελαφρύ πεζικό, και στη συνέχεια με την εισαγωγή του αυλακωτού, αλλά και του οπισθογεμούς τυφεκίου αποκτήθηκε ακρίβεια βολής και ταχυβολία.

Με την έναρξη του 20ου αιώνα εισάγεται στον οπλισμό του πεζικού το οπλοπολυβόλο και το πολυβόλο και ο ακροβολιστικός σχηματισμός έγινε η κύρια τακτική του, που εφαρμόζεται μέχρι σήμερα και συνεχώς βελτιώνεται και εξελίσσεται.

Το σημερινό πεζικό είναι οπλισμένο με μεγάλο αριθμό οπλομηχανημάτων, ατομικών και ομαδικών, ευθυτενούς και καμπύλης τροχιάς, τα οποία λόγω των τεχνολογικών εξελίξεων καθημερινά αυξάνονται και τελειοποιούνται. Τα ατομικά μεν όπλα χρησιμοποιούνται, κυρίως, για την ατομική ασφάλεια του προσωπικού και ως επιθετικά όπλα από τους τυφεκιοφόρους, τα δε ομαδικά διαφόρων διαμετρημάτων και ισχύος υπηρετούνται από περισσότερα του ενός άτομα, αυξάνουν την ισχύ πυρός των διαφόρων τμημάτων και χρησιμοποιούνται για την καταστροφή οχυρωματικών έργων, αρμάτων και λοιπών μηχανοκίνητων μέσων.

Τα χαρακτηριστικά του πεζικού το καθιστούν ιδιαίτερα κατάλληλο για επιθετικές ενέργειες σε δύσκολα εδάφη, σε νυκτερινούς, ορεινούς, ανορθόδοξους και εντός κατοικημένων τόπων αγώνες και εναντίον οργανωμένων τοποθεσιών. Με την πάροδο του χρόνου, όταν κατέστη μηχανοκίνητο, απέκτησε ταχυκινήσια και τη δυνατότητα να συνεργάζεται και να ενεργεί σε μεγάλες αποστάσεις με τεθωρακισμένες δυνάμεις. Σήμερα, το σύνολον σχεδόν των μονάδων πεζικού διαθέτουν ως οργανικά μέσα μεταφοράς και ενέργειας τεθωρακισμένα οχήματα μεταφοράς προσωπικού, είναι μηχανοκίνητες και έχουν την δυνατότητα συνεργασίας μετά των λοιπών όπλων, κυρίως τεθωρακισμένων.

Η καλλίτερη συνεργασία και αποτελεσματικότητα ενέργειας επιτυγχάνεται με την οργάνωση και συγκρότηση επί διοικητικής και μόνιμης βάσης μηχανοκίνητων ή τεθωρακισμένων σχηματισμών, οι οποίοι διαθέτουν οργανικές μονάδες και τμήματα από όλα τα όπλα και σώματα.

Τη βασική οργάνωση των τμημάτων πεζικού αποτελεί η ομάδα μάχης δύναμης 8 – 10 οπλιτών, της οποίας ο οπλισμός ποικίλλει ανάλογα με την αποστολή της. Ο σύγχρονος πόλεμος, οι τεχνολογικές και ηλεκτρονικές εξελίξεις, το έδαφος, οι ειδικοί αγώνες, η αντιμετώπιση ειδικών συνθηκών, το δόγμα και οι διάφοροι άλλοι παράγοντες επέβαλαν την οργάνωση και συγκρότηση ειδικών μονάδων προερχόμενων από το πεζικό, όπως καταδρομών, αλεξιπτωτιστών, αερομεταφερομένων ή πεζοναυτών, για τις οποίες έχει σχεδιασθεί, όπως ενισχυθούν με ειδικά τμήματα του Ναυτικού και της Αεροπορίας, τεθούν υπό ενιαία διοίκηση και αποτελέσουν ίδιον Κλάδον των Ενόπλων Δυνάμεων.

Σύγχρονοι Χρόνοι

Στον 21ο αιώνα της ηλεκτρονικής εποχής οι συνθήκες του πολέμου και οι προϋποθέσεις και τρόποι χρησιμοποίησης των μονάδων πεζικού άλλαξαν, δεδομένου ότι τα σύγχρονα οπλικά συστήματα και μέσα επέβαλαν την αναθεώρηση και αναπροσαρμογή των κλασικών τρόπων ενέργειας τόσο κατά την επίθεση όσο και κατά την άμυνα, αλλά και σε όλες τις λοιπές μορφές επιχειρήσεων.

Όμως παρά την αλματώδη τεχνολογική πρόοδο και την εισαγωγή νέων οπλικών συστημάτων το πεζικό παραμένει να φέρει το μεγαλύτερο βάρος της μάχης και τελικά είναι το όπλο με το οποίο θα κερδηθεί ο πόλεμος. Ο πλέον αποφασιστικός παράγοντας της νίκης, σε συνδυασμό με την ευρεία χρησιμοποίηση των σύγχρονων οπλικών συστημάτων, παραμένει να είναι ο μαχητής, που πατάει τα πόδια του στο έδαφος και αυτός είναι ο εκπαιδευόμενος οπλίτης του πεζικού.

Επίμετρο

Το Πεζικό αναμφισβήτητα είναι καταξιωμένο όπλο και δύναμη στη συνείδηση του ελληνικού λαού και κατέχει πρωτεύουσα και διακριτή θέση στην ιστορική πορεία της Πατρίδας μας, πλην όμως ο πόλεμος κερδίζεται με τη συνεργασία όλων των όπλων και την ενεργή συμμετοχή όλων των ενόπλων και λοιπών δυνάμεων της χώρας.

Πεζοί ήταν μαχητές της Εθνεγερσίας του 1821, οι οποίοι αποτίναξαν το τουρκικό ζυγό των τετρακοσίων ετών της δουλείας και έθεσαν τα θεμέλια του σημερινού ελεύθερου βίου της Πατρίδας μας.

Τα Τάγματα και Συντάγματα Πεζικού των Βαλκανικών Πολέμων πεζοί μαχητές συγκροτούσαν, οι οποίοι πολέμησαν με αυταπάρνηση και απaráμιλλο ηρωισμό και διπλασίασαν εδαφικά και πληθυσμιακά την Ελλάδα.

Τέλος, και κατά την νεότερη ιστορική πορεία της Πατρίδας μας, πεζοί στρατιώτες αντιστάθηκαν στα βουνά της Ηπείρου και της Μακεδονίας ή εκπόρθησαν τα ορεινά οχυρά της Μουργκάνας, του Βίτσι και του Γράμμου.

Θεσσαλονίκη, Απρίλιος 2025.

ΠΗΓΕΣ

- Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό “ΗΛΙΟΣ” {Τόμος ΙΗ}.
- Περιοδικό “Πόλεμος και Ιστορία” {Τόμος 175}.